

महाराष्ट्र राज्यातील महानगरपालिकांचे
सुधारित वर्गीकरण करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन

नगर विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: एमसीओ २०१४/प्र.क्र. १५३/नवि १४

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादम कामा रोड

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.

दिनांक : ०१ सप्टेंबर, २०१४

वाचा :-

शासन निर्णय, नगर विकास विभाग क्रमांक: संकीर्ण १००५/वर्गीकरण/प्र.क्र. ३७९/०५/नवि १४, दिनांक - ०४.०५.२००६

प्रस्तावना -

राज्यातील २२ महानगरपालिकांच्या प्रशासकीय व तांत्रिक कामात सुसूत्रता व समानता आणण्यासाठी आणि महानगरपालिकांचे आर्थिक स्रोत, त्यांचे स्वतःचे उत्पन्न लक्षात घेऊन कमकुवत महानगरपालिकांना केंद्र/ राज्य शासनामार्फत देण्यात येणारे अनुदान, आर्थिक सहाय्य यांचे निकष ठरविण्यासाठी तसेच विविध प्रोत्साहन वा कार्यक्रम/ योजना राबविताना मदत करणे या उद्देशाने उपरोक्त शासन निर्णयान्वये राज्यातील २२ महानगरपालिकांचे वर्गीकरण सन २००९ च्या जनगणनेनुसार करण्यात आले होते. महानगरपालिकांचे वर्गीकरण करण्याकरीता पुढीलप्रमाणे निकष ठरविण्यात आले होते :-

१. लोकसंख्या
२. दरडोई स्वतःचे उत्पन्न
३. दरडोई क्षेत्रफळ

सदर शासन निर्णयान्वये महानगरपालिकांचे वर्गीकरण करताना सन २००९ ची जनगणना विचारात घेण्यात आली होती. तसेच यापुढे दर १० वर्षांनी जनगणनेची आकडेवारी उपलब्ध झाल्यावर महानगरपालिकांचे फेर वर्गीकरण करण्याची तरतुदही सदर शासन निर्णयात करण्यात आली होती. तसेच दरम्यानच्या कालावधीत राज्यात वसई-विरार, लातूर, चंद्रपुर व परभणी या महानगरपालिका नव्याने अस्तित्वात आल्या आहेत. या अनुषंगाने उपरोक्त शासन निर्णयान्वये करण्यात आलेले महानगरपालिकांचे वर्गीकरण सुधारित करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय:-

महानगरपालिकांचे सन २०११ च्या लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण करताना खालील निकषांचा विचार करण्यात आला आहे :-

अ.क्र.	लोकसंख्येचा निकष	दरडोई उत्पन्न	वर्गीकरण
१	१ कोटी पेक्षा जास्त लोकसंख्या असलेल्या महानगरपालिका	रु. ५०,०००/- पेक्षा जास्त	अ+
२	२५ लक्ष ते १ कोटी पर्यंत लोकसंख्या असलेल्या महानगरपालिका	रु. ८,०००/- पेक्षा जास्त	अ
३	१५ लक्ष ते २५ लक्ष पर्यंत लोकसंख्या असलेल्या महानगरपालिका	रु. ५,०००/- पेक्षा जास्त	ब
४	१० लक्ष ते १५ लक्ष पर्यंत लोकसंख्या असलेल्या महानगरपालिका	रु. ३,०००/- पेक्षा जास्त	क
५	३ लक्ष ते १० लक्ष पर्यंत लोकसंख्या असलेल्या महानगरपालिका	-----	ड

तसेच नागपूर महानगरपालिकेची लोकसंख्या ही “अ” वर्ग महानगरपालिकेच्या प्रस्तावित निकाषांच्या जवळपास आहे. परंतु, “अ” वर्ग महानगरपालिकेसाठी विहित केलेला दरडोई उत्पन्नाचा निकष नागपूर महानगरपालिका पूर्ण करित नाही. तथापि, नागपूर शहरास राज्याच्या उपराजधानीचा दर्जा आहे, ही बाब विचारात घेऊन नागपूर महानगरपालिकेचे वर्गीकरण “अ” वर्ग असे करण्याचा निर्णय शासनाने “एक विशेष बाब” म्हणून घेतला आहे.

याशिवाय नाशिक महानगरपालिकेची लोकसंख्या “ब” वर्ग महानगरपालिकेच्या प्रस्तावित निकाषांच्या जवळपास असल्यामुळे आणि सदर महानगरपालिका “ब” वर्ग महानगरपालिकेसाठी विहित केलेला दरडोई उत्पन्नाचा निकष पूर्ण करित असल्यामुळे नाशिक महानगरपालिकेचे वर्गीकरण “ब” वर्ग असे करण्यास “एक विशेष बाब” म्हणून मान्यता देण्यात येत आहे.

तरी वर नमुद केल्यानुसार सन २०११ च्या लोकसंख्येचा निकष विचारात घेऊन आता राज्यातील सध्या अस्तित्वात असलेल्या २६ महानगरपालिकांचे सुधारित वर्गीकरण पुढे नमुद केलेल्या कोष्टकातील स्तंभ क्र. ४ प्रमाणे निश्चित करण्याचा निर्णय शासनाने घेतला आहे. :-

अ.क्र.	महानगरपालिकेचे नाव	सध्याची वर्गवारी	सुधारित वर्गवारी
१	२	३	४
१	बृहन्मुंबई महानगरपालिका	अ	अ+
२	पुणे महानगरपालिका	ब	अ
३	नागपूर महानगरपालिका	ब	अ
४	पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका	क	ब
५	ठाणे महानगरपालिका	क	ब
६	नाशिक महानगरपालिका	क	ब
७	कल्याण डोंबिवली महानगरपालिका	ड	क
८	औरंगाबाद महानगरपालिका	ड	क
९	वसई विरार महानगरपालिका	ड	क
१०	नवी मुंबई महानगरपालिका	क	क
११	सोलापूर महानगरपालिका	ड	ड
१२	कोल्हापूर महानगरपालिका	ड	ड
१३	सांगली मिरज कुपवाड महानगरपालिका	ड	ड
१४	अमरावती महानगरपालिका	ड	ड
१५	मिरा भाईंदर महानगरपालिका	ड	ड
१६	उल्हासनगर महानगरपालिका	ड	ड
१७	भिवंडी निजामपूर शहर महानगरपालिका	ड	ड
१८	अहमदनगर महानगरपालिका	ड	ड
१९	अकोला महानगरपालिका	ड	ड
२०	जळगाव शहर महानगरपालिका	ड	ड
२१	नांदेड वाघाळा महानगरपालिका	ड	ड
२२	धुळे महानगरपालिका	ड	ड
२३	मालेगाव महानगरपालिका	ड	ड
२४	लातूर महानगरपालिका	ड	ड
२५	चंद्रपूर महानगरपालिका	ड	ड
२६	परभणी महानगरपालिका	ड	ड

०७. सदर शासन आदेश महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०८३०१९४४१७१०२५ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(ज. ना. पाटील)
शासनाचे उपसचिव

प्रत,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. मा. उपमुख्यमंत्री महोदयांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई
४. सर्व मा. मंत्री/ राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
५. मा. राज्यमंत्री (नवि) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
६. मा. विरोधी पक्ष नेता विधानसभा/ विधानपरिषद, यांचे खाजगी सचिव विधानभवन, मुंबई
७. सर्व संसद सदस्य, विधानमंडळ सदस्य, महाराष्ट्र राज्य
८. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
९. सर्व मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई
१०. महालेखापाल (लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/ नागपूर
११. सर्व महापौर, महानगरपालिका
१२. आयुक्त तथा संचालक, नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई
१३. सर्व महानगरपालिका आयुक्त
१४. सर्व विभागीय आयुक्त
१५. सर्व जिल्हाधिकारी
१६. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१७. मुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, मुंबई

१८. उपमुख्य लेखा परिक्षक, स्थानिक निधी लेखा, सर्व महसुल विभाग
१९. ग्रंथपाल, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, ग्रंथालय, ६ वा मजला, विधानभवन, मुंबई (१० प्रती)
२०. सर्व मंत्रालयीन विभाग, त्यांना विनंती करण्यात येते की, सदर शासन निर्णय त्यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणण्यात यावा.
२१. बहुजन समाज पार्टी, डी-१ इन्सा हटमेंट, आझाद मैदान, मुंबई (५ प्रती)
२२. भारतीय जनता पार्टी, महाराष्ट्र प्रदेश, सी.डी.ओ. बॅरेक नं. १, योगक्षेम समोर, वसंतराव भागवत चौक, नरीमन पॉईंट, मुंबई (५ प्रती)
२३. भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी, महाराष्ट्र कमिटी, ३१४, राजभुवन, एस. व्ही. पटेल रोड, मुंबई (५ प्रती)
२४. इंडियन नॅशनल काँग्रेस, महाराष्ट्र प्रदेश काँग्रेस (आय) समिती, टिळक भवन, काकासाहेब गाडगीळ मार्ग, दादर, मुंबई (५ प्रती)
२५. नॅशनलिस्ट काँग्रेस पार्टी, राष्ट्रवादी भवन, फ्री प्रेस जर्नल मार्ग, नरीमन पॉईंट, मुंबई (५ प्रती)
२६. शिवसेना, शिवसेना भवन, गडकरी चौक, दादर, मुंबई (५ प्रती)
२७. सर्व सह/ उप/ अवर सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
२८. नगर विकास विभागातील सर्व कार्यासने
२९. निवड नस्ती/ नवि १४